

Yttrandefriheten. Bokmässans kantring i frågan om en egen monter för Nya Tider är ett bra exempel på hur själva tillämpningen av yttrandefriheten håller på att försvagas.

Än finns det tid att backa – törs ni, Bokmässan?

Bok & Biblioteksmässans ledning har gjort en kortsiktig kalkyl och tagit fram plankan för Nya Tider. Därmed har också grundtanken med mässan lämpats överbord och regeringen får en signal att visst, yttrandefrihet är bra rent teoretiskt men i praktiken är det inte så noga, skriver Nils Funcke, expert i yttrandefrihetsfrågor.

Den som tagit fan i båten får ro honom i land. Ordspråket går med visst tolkningsutrymme att använda för att beskriva hur Bok & Bibliotek lät tidningen Nya Tider gå på plankan. Att låta Nya Tider köpa monterplats motiverades principiellt av Maria Källsson, vd för Bok & Bibliotek. Budskapen är bärarens, inte nödvändigtvis mässans. Alla ska få höras. Men några hördes mer än andra och några dagar senare lät Bokmässan sina principer göra Nya Tider sällskap på plankan.

Inte principen om yttrandefrihet rent juridiskt och strikt formellt utan förmågan att tillämpa den och därmed att försvara och stärka den. Ett liknande synsätt har bland annat tagit sig uttryck i att även de som ogillar Lars Vilks skissartade judesuggor och rondellhundar försvarat hans rätt att få uttrycka sig. När han inte fick ställa ut sina hundar fick han dem publicerade. Efter dådet mot Charlie Hebdo publicerades deras bilder världen över.

Steg för steg perforeras tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Minns det när ni hör kulturminister Alice Bah Kuhnke prisa tryck- och yttrandefriheten som en omistlig del av demokratin.

bisarra, motbjudande eller vidriga de är. Yttrandefriheten bygger på en rätt att få människor att känna sig kränkta i sina värderingar.

Censurförbud

Censurförbudet som har funnits, med avbrott, sedan 1766 är kompletterat med ett förbud att vidta hindrande åtgärder mot spridningen av yttranden. Förbudet är till och med utformat som en rättighet genom att de som har samhällets uppdrag att distribuera post är skyldiga att dela ut även skrifter som uppenbarligen innefattar ett brott, till exempel hets mot folkgrupp.

Först när yttranden nått offentligheten får det allmänna, staten, ingripa enligt i grundlag noga angivna regler. Myndigheter och statsråd som utan stöd i grundlag ingripit för att försvåra eller förhindra spridningen av åsikter de ogillat har kritiserats

av Justitiekanslern (JK) respektive riksdagen konstitutionsutskott. Regelverket är grundlag men har visat sig sitta lösare än de flesta tror. I tider av oro i landet eller i vår omvärld har politikerna i statsnyttans namn använt luckor i lagen eller rundat reglerna. I stället för domstolsprövning med jury har administrativa åtgärder vidtagits. Under Andra världskriget och under IB-affären.

Arkivbild: OLOF OHLSSON

TECKEN I TIDEN. Bokmässan har gjort sig känd som en smältdegel för de mest oförenliga åsikter och värderingar. Men när det kom till Nya Tider kastade mässledningen sina principer över bord när trycket blev för stort, skriver Nils Funcke.

Debattören:

Nils Funcke
publicist och expert i yttrandefrihetsfrågor

Läs mer debatt!

Burkiniförbudet

Burkiniförbudet i Frankrike handlar varken om hygien, moral eller sekularism. Det handlar om islamofobi. Bättre är att diskutera och ifrågasätta fenomen som detta än att direkt förbjuda dem, skriver **Birgitta Ohlsson** (L). gp.se/nyheter/debatt

av Justitiekanslern (JK) respektive riksdagen konstitutionsutskott.

Regelverket är grundlag men har visat sig sitta lösare än de flesta tror. I tider av oro i landet eller i vår omvärld har politikerna i statsnyttans namn använt luckor i lagen eller rundat reglerna. I stället för domstolsprövning med jury har administrativa åtgärder vidtagits. Under Andra världskriget och under IB-affären.

Nya möjligheter runda lagen

Mediegrundlagskommittén, som presenterar sitt betänkande för regeringen om några veckor, inför nya rundningsmöjligheter i stället för att eliminera de existerande. Kommittén är lojal och levererar det regeringens beställt, och var så säker, regeringen kommer att ta fasta på flera av förslagen och därtill komplettera med förslag från andra utredningar som näthatsutredningen och medieutredningen. När Yttrandefrihetskommitténs betänkande blev proposition var endast det som försvagade yttrandefriheten med. Det som skulle stärkt den fick gå på plankan. Risken är att det blir likadant den här gången, jubileumsåret till trots.

Steg för steg perforeras tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Minns det när ni på bokmässan kommer att få höra kulturminister Alice Bah Kuhnke (MP) prisa tryck- och yttrandefriheten som en omistlig del av demokratin.

Lägg därtill det internationella samarbetet Sverige vill vara en del av. Visst har svenska tankar om vad som bygger en god förvaltning till del tagits upp av till exempel Europeiska Unionen. Men där vi också tvingats tumma på våra principer. Minsta gemensamma nämnaren faller allt annat än alltid ut till vår fördel. Mediegrundlagskommittén öppnar för större möjligheter för regeringen att bistå ut-

ländska stater med rättslig hjälp även när det gäller ärenden som berör yttrandefriheten. Även det ett beställningsverk.

I skenet av denna utveckling är Bok & Biblioteks agerande bekymmersamt. Visst, mässan är ingen myndighet utan kan välja och vraka bland deltagarna och har full suveränitet över seminarieprogrammet. Men Bokmässan har gjort sig känd som en smältdegel för de mest oförenliga åsikter och värderingar. Här möts eller i varje fall nöts lyckare mot forskare. Här finns böcker för snart sagt varje ism och intresse. Ordvrängare och ordkrängare, idealister och cyniker, teser tuggas som möts av antiteser till yttrandefrihetens fromma i en skön förening inför tiotusentals besökare som får del av åsikter de inte visste fanns.

Yttrandefrihet i praktiken

Koncentrerat till några dagar utövas här yttrandefriheten i praktiken. En sinnebild för vilka möjligheter som den ger och hur friheten kan utövas. Så har det varit. Så var det tänkt att det skulle vara i synnerhet i år när tryckfriheten firar 250 år. Men mässledningen gjorde en kortsiktig kalkyl och tog fram plankan för Nya Tider. Därmed lämpades också grundtanken med mässan överbord och regeringen får en signal att visst, yttrandefrihet är bra rent teoretiskt men i praktiken är det inte så noga. Det finns tid för mässledningen att göra sin Canossavandring och låta prestige vika.

Om inte. Vem är beredd att ta upp fan i sin båt? Inte för att rädda åsikter man ogillar, de kan simma och klarar sig ändå, utan för att få upp dem till ytan och dränera dem på folkligt stöd. Det är yttrandefrihet i praktisk handling.

”Jag ogillar dina åsikter men jag är beredd att upplåta monterplats åt dig.”

Vem? ■